

ทิศทางและขนาดของผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง วิธีการบันทึกบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วม ในงบการเงินเฉพาะกิจการจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุน

ดร.สันสกฤต วิจิตรเลขการ*

ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทนำ

เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2549 สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ได้ออกประกาศ สภาวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 26/2549 เรื่อง มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 44 เรื่อง งบการเงินรวม และการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อย (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 1) โดยกำหนดให้ เมื่อกิจการ เสนองบการเงินเฉพาะกิจการ (Separate Financial Statements) ให้บริษัทใหญ่ที่มีการลงทุน ในบริษัทย่อย กิจการที่มีอำนาจควบคุมร่วม และบริษัทร่วม ที่ไม่จัดจำแนกเป็นการถือเพื่อขาย (Held for Sale) บันทึกเงินลงทุนดังกล่าวตามวิธีราคาทุน (Cost Method) หรือตามเกณฑ์ การรับรู้ และการวัดมูลค่าตราสารทางการเงิน (เมื่อมีการประกาศใช้) ประกาศฉบับดังกล่าว ยังให้ทางเลือกแก่กิจการที่ไม่ต้องการจะใช้วิธีราคาทุนในปี พ.ศ. 2549 ก็ให้ใช้วิธีส่วนได้เสีย

* ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผศ.ดร.กนกพร นาคทับที สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณ คุณนันทิยา พรหมทอง คุณเป็ยพร ขวัญเรืองใจ และคุณเบญจมาศ อูปดิษฐ์ สำหรับความช่วยเหลือในการ เก็บข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการวิจัย

ไปตามเดิมจนถึงสิ้นปี พ.ศ. 2549 และกำหนดให้ใช้วิธีราคาทุนตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป¹

ต่อมาวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 สภาวิชาชีพบัญชีได้ออกประกาศสภาวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 32/2549 เรื่อง คำอธิบายมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 44 เรื่อง งบการเงินรวมและการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อย (ย่อหน้า 27) และมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 45 เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทร่วม (ย่อหน้า 11) โดยให้นิยามของงบการเงินเฉพาะกิจการ² ว่าหมายถึง งบการเงินที่นำเสนอโดยบริษัทใหญ่ หรือโดยผู้ลงทุนในบริษัทร่วม หรือผู้ร่วมค้าในกิจการที่ควบคุมร่วมกัน ซึ่งการบันทึกบัญชีเงินลงทุนเป็นไปตามเกณฑ์ส่วนได้เสียโดยตรง (Direct Equity Interest) มิใช่ตามเกณฑ์ของผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นและสินทรัพย์สุทธิของกิจการที่ถูกลงทุน³ นอกจากนี้ ยังได้แก้ไขข้อความในมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 44 โดยให้กิจการที่ต้องนำเสนอเงินลงทุนในบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการ เปลี่ยนวิธีการบัญชีจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุน หรือตามเกณฑ์ของมาตรฐานการบัญชี เรื่อง การรับรู้ และการจัด

มูลค่าตราสารทางการเงิน (เมื่อมีการประกาศใช้ ตามประกาศของสภาวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 26/2549

ผลของข้อกำหนดตามประกาศทั้ง 2 ฉบับ ทำให้กิจการต้องเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชีจากเดิมที่ใช้ “วิธีส่วนได้เสีย (Equity Method)” เป็น “วิธีราคาทุน” ในการรายงานเงินลงทุนในบริษัทย่อย เงินลงทุนในบริษัทร่วม และเงินลงทุนในกิจการร่วมค้าในงบการเงินเฉพาะกิจการ และส่งผลให้กิจการต้องทำการปรับปรุงงบการเงินเฉพาะกิจการย้อนหลัง การเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีดังกล่าวส่งผลกระทบต่อบัญชีหมวดหนี้สินจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งมีรายการเงินลงทุนดังกล่าวเป็นจำนวนมากและเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากผู้เกี่ยวข้องทั้งจากผู้ทำบัญชีของบริษัทจดทะเบียน ผู้ลงทุน นักวิเคราะห์หลักทรัพย์ สื่อมวลชน และนักวิชาการ⁴ การเปลี่ยนแปลงวิธีการบันทึกบัญชีที่กล่าวมาทำให้กิจการต้องมีการปรับปรุงรายการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในงบการเงินให้ถูกต้องไม่ว่าจะเป็นมูลค่าของเงินลงทุนตามวิธีราคาทุน รายการกำไรสะสมและรายการอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน

- นับแต่วันที่ประกาศมีผลบังคับใช้จนกระทั่งถึงวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2550 สภาวิชาชีพบัญชียังไม่มีประกาศใช้มาตรฐานการบัญชีหรือแนวปฏิบัติทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับ เกณฑ์การรับรู้ และการวัดมูลค่าตราสารทางการเงินดังกล่าว จึงทำให้กิจการเหลือเพียงเกณฑ์วิธีราคาทุนเพียงวิธีเดียวในการรายงานเงินลงทุนดังกล่าวในงบการเงินเฉพาะกิจการ ในปัจจุบันสภาวิชาชีพบัญชีมีแผนงานที่จะยกย่องมาตรฐานการบัญชีว่าด้วยการรับรู้และการวัดมูลค่าตราสารทางการเงินตาม IAS 39 Financial Instrument: Recognition and Measurement
- นิยามนี้เป็นนิยามเดียวกันกับนิยามของ Separate Financial Statements ที่กำหนดไว้ใน International Accounting Standard ฉบับที่ 27 (IAS 27) เรื่อง Consolidated and Separate Financial Statements
- เกณฑ์วิธีส่วนได้เสียโดยตรง ได้แก่ วิธีราคาทุน และวิธีที่กำหนดให้ใช้ในการรับรู้รายการและวัดมูลค่าตราสารทางการเงินตาม IAS 39 (วิธีมูลค่ายุติธรรม) ส่วนวิธีตามเกณฑ์ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นและสินทรัพย์สุทธินั้นคือ วิธีส่วนได้เสีย
- ดังจะเห็นได้จาก การทางสมาคมบริษัทจดทะเบียน สภาวิชาชีพบัญชี และสมาคมนักวิเคราะห์หลักทรัพย์ได้ร่วมกันจัดสัมมนาเรื่อง แนวทางปฏิบัติทางการบันทึกเงินลงทุนในบริษัทย่อย บริษัทร่วม และการจัดทำงบการเงินรวม เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 และ เมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2550 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้จัดสัมมนา เรื่อง การเตรียมตัวเปิดเผยข้อมูลกับนักลงทุนเกี่ยวกับบัญชีใหม่ โดยมีเนื้อหาเน้นไปที่มาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการรายงานเงินลงทุนบริษัทย่อยและบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการ นอกจากนี้เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 สมาคมนักวิเคราะห์หลักทรัพย์ได้จัดโครงการให้ความรู้ผู้สื่อข่าว ครั้งที่ 2/2550 เรื่อง ผลจากมาตรฐานบัญชีใหม่ นักลงทุนควรใช้แบบเดี่ยวหรือรวบรวม

ส่วนของรายการกำไรสะสมในงบดุลเฉพาะกิจการซึ่งเป็นรายการที่ได้รับความสนใจอย่างมากเพราะจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการจ่ายเงินปันผลและความเสี่ยงที่เกิดจากโครงสร้างทางการเงิน (Solvency Risk) ของกิจการ นักวิชาการและนักวิเคราะห์ได้คาดการณ์ว่าผลของการปรับปรุงดังกล่าวอาจกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรของกิจการ และอาจทำให้กำไรสะสมภายหลังการปรับปรุงของบางกิจการเปลี่ยนเป็นขาดทุนสะสม (ผู้จัดการ: 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 และผู้จัดการออนไลน์: 26 มีนาคม พ.ศ. 2550)

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ได้ให้ความสนใจและตระหนักถึงปัญหาของกิจการในกรณีที่กำลังกำไรสะสมได้ลดลงจนอาจกลายเป็นขาดทุนสะสมภายหลังการเปลี่ยนวิธีการบัญชี จึงได้ออกคำชี้แจงกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง แนวทางปฏิบัติทางบัญชีในการจ่ายเงินปันผล ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติทางบัญชีในการจ่ายเงินปันผล โดยเน้นย้ำว่าการจ่ายเงินปันผลของกิจการต้องจ่ายจากเงินกำไรซึ่งเกิดจากผลประกอบการในรอบปีบัญชีตามหลักฐานจากงบการเงินเฉพาะกิจการ ณ วันสิ้นรอบปีบัญชี แต่ทั้งนี้ในขณะที่ที่ประชุมผู้ถือหุ้นอนุมัติการจ่ายเงินปันผลกิจการต้องไม่มีผลประกอบการที่ขาดทุนอยู่ในขณะนั้นด้วย หากกิจการเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชีจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุน ประกาศของสภาวิชาชีพบัญชีในต้นปี พ.ศ. 2550 แล้วทำให้กำไรสะสมของกิจการเปลี่ยนเป็นขาดทุนสะสม กิจการจะไม่สามารถจ่ายเงินปันผลในปี พ.ศ. 2550 ได้⁵ อย่างไรก็ตาม ในส่วนของนโยบายการจ่ายเงินปันผลตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้ชี้แจงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชีดังกล่าว โดยสรุปว่า นโยบายการจ่ายเงินปันผลของบริษัทจะอ้างอิงจากกำไรในงบการ

เงินรวม งบการเงินที่แสดงเงินลงทุนตามวิธีส่วนได้เสียหรืองบการเงินเฉพาะกิจการก็ได้ เพียงแต่ต้องเปิดให้นโยบายการจ่ายเงินปันผลของบริษัทให้ชัดเจน แต่ทั้งนี้ในการจ่ายเงินปันผล บริษัทควรพิจารณาถึงสภาพคล่อง อีกทั้งงบการเงินเฉพาะกิจการต้องไม่มีขาดทุนสะสม

นอกจากผลกระทบที่มีต่อการจ่ายเงินปันผลของกิจการแล้ว กำไรสะสมที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังจะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางการเงินของกิจการ ซึ่งโดยทั่วไปจะวัดโดยใช้อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to Equity Ratio หรือ D/E Ratio) (Khanan (2003) และ White et al. (2002)) หากกำไรสะสมของกิจการลดลง (เพิ่มขึ้น) สินทรัพย์สุทธิ หรือส่วนของผู้ถือหุ้นของกิจการก็จะลดลง (เพิ่มขึ้น) ส่งผลให้อัตราส่วนดังกล่าวเพิ่มขึ้น (ลดลง) ซึ่งหมายถึงความเสี่ยงในการจ่ายชำระหนี้ หรือความเสี่ยงที่เกิดจากโครงสร้างทางการเงินจะเพิ่มขึ้น (ลดลง)

วงศ์กุล (2549) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงวิธีการบันทึกบัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อย และบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัทจดทะเบียนที่รวมอยู่ในการคำนวณดัชนีใน SET 100 โดยทำการศึกษาการรายงานเงินลงทุนซึ่งบันทึกโดยวิธีส่วนได้เสียในงบการเงินเฉพาะของกิจการกับวิธีราคาทุนที่เปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน สำหรับเก้าเดือนสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2549 และผลการดำเนินงานจากงบการเงิน การศึกษาพบว่ากำไรสะสมของกิจการภายหลังเสมือนหนึ่งว่าได้มีการเปลี่ยนวิธีการบัญชีเป็นวิธีราคาทุน มีมูลค่าลดลงจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของกิจการภายหลังเสมือนหนึ่งว่าได้มีการปรับวิธีการบัญชีเป็นวิธีราคาทุน เพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามการศึกษานี้มีข้อจำกัดโดยที่ไม่ได้คำนึงถึง

5 ตามพระราชบัญญัติมหาชน จำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 115 กำหนดไว้ว่า "การจ่ายเงินปันผลจากเงินประเภทอื่นนอกจากเงินกำไรจะกระทำมิได้ ในกรณีที่บริษัทยังมียอดขาดทุนสะสมอยู่ ห้ามมิให้จ่ายเงินปันผล"

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีที่มีต่อรายการองค์ประกอบอื่นในส่วนของผู้ถือหุ้นนอกเหนือจากรายการกำไรสะสม เช่น ส่วนเกินทุนในการตีราคาสินทรัพย์ ผลต่างที่เกิดจากการแปลงค่าเงินที่เป็นเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น เนื่องจากไม่สามารถหาข้อมูลได้จากหมายเหตุประกอบงบการเงิน ข้อจำกัดดังกล่าวจึงอาจส่งผลต่อการวิเคราะห์ผลกระทบทั้งหมดที่มีต่อสินทรัพย์สุทธิหรือส่วนของผู้ถือหุ้นของกิจการ ไม่ว่าจะมาจากกำไรสะสม หรือองค์ประกอบอื่นในส่วนของผู้ถือหุ้น ที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังจากได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชี

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้ขยายขอบเขตงานวิจัยของวรศักดิ์ (2549) และได้พัฒนาการวัดทิศทางและขนาดของผลกระทบของการเปลี่ยนวิธีการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการ โดยสรุปได้ดังนี้

ประการแรก งานวิจัยนี้ศึกษา “ผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง” ไม่ใช่ “ผลกระทบที่จำลองว่าเสมือนหนึ่งว่าเกิดขึ้น” กล่าวคือ ได้ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนวิธีการบัญชีที่กิจการได้รายงานในงบการเงินไตรมาสที่ 1 ของปี พ.ศ. 2550 ตามข้อกำหนดของประกาศสภาวิชาชีพบัญชีที่ 26/2549 ซึ่งกำหนดให้กิจการทำการปรับงบการเงินย้อนหลังและปรับปรุงผลกระทบที่กล่าวในวันต้นไตรมาสที่ 1 หรือวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2550 การศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงโดยไปต่อ มีข้อสมมุติฐานในการจำลองผลกระทบที่เสมือน ว่ากิจการได้มีการเปลี่ยนแปลง

วิธีการบัญชีทำให้สามารถทราบผลกระทบที่เกิดขึ้นที่แท้จริงทั้งหมดต่อส่วนของผู้ถือหุ้นไม่ว่าจะเป็นผลกระทบที่มีต่อกำไรสะสม หรือที่มีต่อรายการองค์ประกอบอื่น ๆ ของส่วนของผู้ถือหุ้น ดังนั้น ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบทั้งหมดต่อส่วนของผู้ถือหุ้นจึงมีความน่าเชื่อถือได้มากขึ้น

ประการที่สอง งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาโดยมุ่งไปที่บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งหมดจำนวน 461 บริษัท (ผู้จัดการ วันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2550) ไม่ใช้จำกัดเฉพาะบริษัทจดทะเบียนที่รวมอยู่ในการคำนวณดัชนีใน SET 100 ภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูล มีกลุ่มตัวอย่างที่เข้าเงื่อนไขของงานวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 307 บริษัท การเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทำให้ผลสรุปที่ได้สะท้อนภาพของผลกระทบที่มีต่อบริษัทจดทะเบียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ประการที่สาม ในส่วนของการศึกษาเพื่อวัดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีที่มีต่อกำไรสะสมนั้น งานวิจัยนี้ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มตามทิศทางหรือลักษณะของผลกระทบ ได้แก่ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบเชิงลบต่อกำไรสะสม (Negative Impact) หรือมีกำไรสะสมลดลงภายหลังจากการปรับปรุงผลกระทบ และกลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบต่อกำไรสะสม (Non-negative Impact) หรือกำไรสะสมไม่ได้ลดลงภายหลังจากการปรับปรุง⁷ การศึกษาโดยจำแนกผลกระทบออกเป็น 2 กลุ่มทำให้สามารถวัดและวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิเคราะห์อัตราส่วนหนี้สินต่อผู้ถือหุ้นภายหลังจากเปลี่ยนวิธีการบัญชี ซึ่งกิจการทั้ง 2 กลุ่มจะให้ผลกระทบต่อ

6 ทั้งนี้ไม่รวมธุรกิจ Non-performing Group ธุรกิจขนาดกลาง (MAI) และกองทุน

7 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 307 บริษัท มี 4 บริษัท ที่การเปลี่ยนวิธีการบัญชีไม่ได้ส่งผลกระทบต่อกำไรสะสมแต่อย่างใด (ผลกระทบเป็นศูนย์) ผู้วิจัยได้จัดบริษัททั้ง 4 นี้รวมกับกลุ่มของกิจการที่ต้องปรับปรุงกำไรสะสมให้เพิ่มขึ้นและเรียกรวมกันว่า “กลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบ” ตัวอย่างของรายการปรับปรุงเนื่องมาจากวิธีการบัญชีของทั้ง 4 บริษัท เช่น การปรับมูลค่าเพื่อการต่ออายุของเงินลงทุน เงินลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วม หุ่นซื้อคืนที่ถือโดยบริษัทย่อย

อัตราส่วนดังกล่าวในทิศทางตรงกันข้าม อย่างไรก็ตาม เพื่อศึกษาขนาดของผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด งานวิจัยนี้ได้ใช้ “ค่าสัมบูรณ์ของกำไรสะสมที่ปรับปรุงเนื่องจากการเปลี่ยนวิธีการบัญชี” เป็นตัวแปรที่วัดผลกระทบดังกล่าว เพื่อควบคุมผลกระทบที่เกิดขึ้นในทิศทางตรงกันข้ามของกิจการทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งอาจหักล้างกัน ทำให้ผลกระทบที่วัดได้ไม่สะท้อนภาพที่แท้จริง

ประการสุดท้าย งานวิจัยนี้ได้ศึกษาทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของบริษัทจดทะเบียนกับขนาดของผลกระทบของการเปลี่ยนวิธีการบัญชีที่มีต่อกำไรสะสม เนื่องจากนักวิชาการและนักวิเคราะห์คาดหมายว่าบริษัทที่มีขนาดใหญ่จะได้รับผลกระทบดังกล่าวมากกว่าบริษัทขนาดเล็กเนื่องจากบริษัทขนาดใหญ่จะมีเงินลงทุนในกลุ่มกิจการ⁸ ค่อนข้างสูง

ดังนั้น งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อได้แก่

1) ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนวิธีการบัญชีจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุนในการรายงานเงินลงทุนในบริษัทย่อย และบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการที่มีต่อรายการกำไรสะสม รายการองค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้น และส่วนของผู้ถือหุ้นรวม

2) ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนวิธีการบัญชีจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุนในการรายงานเงินลงทุนในบริษัทย่อย และบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการที่มีต่ออัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

3) ศึกษาทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของบริษัทจดทะเบียนกับขนาดของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชี

แนวคิด วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ก่อนวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2550 กิจการที่รายงานเงินลงทุนในบริษัทย่อย และเงินลงทุนในบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการจะต้องปฏิบัติตามวิธีการบัญชีที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 44 เรื่อง งบการเงินรวมและการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อย และมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 45 เรื่อง วิธีการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทร่วม ตามลำดับ นอกจากนี้วิธีการบัญชีทั้งสองฉบับได้กำหนดให้เมื่อกิจการผู้ลงทุนในบริษัทย่อย และกิจการผู้ลงทุนในบริษัทร่วม ต้องรายงานเงินลงทุนในบริษัทดังกล่าวในงบการเงินเฉพาะกิจการ กิจการผู้ลงทุนต้องใช้วิธีส่วนได้เสียตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 45 ซึ่งได้หาคำนิยามของวิธีส่วนได้เสียไว้ว่าเป็นวิธีการบัญชีซึ่งจะบันทึกเงินลงทุนเมื่อเริ่มแรกด้วยราคาทุน และปรับปรุงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการลงทุนตามสัดส่วนที่กิจการผู้ลงทุนมีสิทธิในสินทรัพย์สุทธิของกิจการที่ไปลงทุน โดยบงกำไรขาดทุนสะท้อนให้เห็นถึงสัดส่วนของกิจการผู้ลงทุนในผลการดำเนินงานของกิจการที่ไปลงทุน

● ในภาพรวม วิธีส่วนได้เสียกำหนดให้กิจการผู้ลงทุนต้องบันทึกเงินลงทุนเมื่อเริ่มแรกด้วยราคาทุน ต่อมาภายหลังมูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนจะเปลี่ยนแปลงดังนี้

1) เพิ่มขึ้น (ลดลง) ด้วยส่วนแบ่งกำไร (ขาดทุน) ของกิจการที่ไปลงทุนตามสัดส่วนที่กิจการผู้ลงทุนมีส่วนได้เสียในสินทรัพย์สุทธิของกิจการที่ไปลงทุน

2) ลดลงด้วยส่วนทุน หรือเงินปันผลที่ได้รับจากกิจการที่ไปลงทุน

8 กลุ่มกิจการหมายถึง บริษัทใหญ่และบริษัทย่อยทุกบริษัทของบริษัทใหญ่

9 บริษัทย่อย หมายถึง กิจการซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของกิจการอื่นซึ่งเป็นบริษัทใหญ่ ส่วนบริษัทร่วม หมายถึง กิจการที่อยู่ภายใต้อิทธิพลอย่างเป็นสาระสำคัญของผู้ลงทุนและไม่ถือเป็นบริษัทย่อยหรือกิจการร่วมค้า

3) เพิ่มขึ้นหรือลดลงด้วยการเปลี่ยนแปลงของส่วน
ทุนของกิจการที่ไปลงทุนตามจำนวนที่ไม่เคยบันทึกในงบ
กำไรขาดทุนมาก่อน เช่น ส่วนเกินทุนจากการตีราคาที่ดิน
อาคารและอุปกรณ์ใหม่ ผลต่างที่เกิดจากการแปลงค่าบ
การเงินที่เป็นเงินตราต่างประเทศ

4) เพิ่มขึ้นหรือลดลงด้วยการตัดจำหน่ายส่วนต่าง
ระหว่างราคาทุนของเงินลงทุนเมื่อเริ่มแรกกับราคาตาม
บัญชีของสินทรัพย์สุทธิของกิจการที่ไปลงทุน ณ วันที่ได้
มาซึ่งคำนวณตามสัดส่วนที่กิจการผู้ลงทุนมีส่วนได้เสียใน
สินทรัพย์สุทธิของกิจการที่ไปลงทุน

5) ลดลงด้วยรายการขาดทุนจากการด้อยค่าหาก
กิจการที่ไปลงทุนมีข้อบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นว่าอาจมีการ
ด้อยค่า

รายการในข้อ 1) ข้อ 4) และข้อ 5) จะส่งผลกระทบต่อ
ต่อรายการกำไรขาดทุนและกำไรสะสมในที่สุด โดย
รายการในข้อ 1) และข้อ 4) จะแสดงอยู่ภายใต้บัญชี
“ส่วนแบ่งกำไรขาดทุนตามวิธีส่วนได้เสีย” ส่วนรายการใน
ข้อ 5) จะแสดงอยู่ภายใต้บัญชี “ขาดทุนจากการด้อยค่า”
ในงบกำไรขาดทุน สำหรับรายการในข้อ 3) โดยทั่วไปแล้ว
จะส่งผลกระทบต่อตรงไปยังรายการที่เป็นองค์ประกอบใน
ส่วนของผู้ถือหุ้นในงบดุล

ต่อมาภายหลังสภาวิชาชีพบัญชีได้ออกประกาศฉบับ
ที่ 26/2549 เรื่อง มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 44 เรื่อง
งบการเงินรวม และการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษั
ย่อย (แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 1) ซึ่งกำหนดให้เมื่อกิจการ
เสนองบการเงินเฉพาะกิจการ ให้บริษัทใหญ่ที่มีการลงทุน

ในบริษัทย่อย กิจการที่มีอำนาจควบคุมร่วม และบริษั
ร่วมที่ไม่จัดจำแนกเป็นการถือเพื่อขาย (Held for sale)
บันทึกเงินลงทุนดังกล่าวตามวิธีราคาทุน (Cost Method)
หรือตามเกณฑ์การรับรู้ และการวัดมูลค่าตราสาร
การเงิน (เมื่อมีการประกาศใช้) หลังจากวันที่ 3
พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 สภาวิชาชีพบัญชีได้ออกประกาศ
สภาวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 32/2549 เรื่อง คำอธิบาย
มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 44 เรื่อง งบการเงินรวมและ
การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อย (ย่อหน้า 27)
และมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 45 เรื่อง การบัญชี
สำหรับเงินลงทุนในบริษัทร่วม (ย่อหน้า 11) ซึ่งได้แก้ไข
ข้อความในมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 44 โดยให้กิจการที่
ต้องนำเสนอเงินลงทุนในบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะ
กิจการ เปลี่ยนวิธีการบัญชีจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคา
ทุน หรือใช้เกณฑ์ของมาตรฐานการบัญชี เรื่อง การรับรู้
และการวัดมูลค่าตราสารทางการเงิน (เมื่อมีการประกาศ
ใช้) ของประกาศของสภาวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 26/2549
ผลของประกาศดังกล่าวทำให้กิจการต้องเปลี่ยนแปลงวิธี
การบัญชีจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุนเมื่อรายงานเงิน
ลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะ
กิจการโดยการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง¹⁰

การแสดงรายการเงินลงทุนในบริษัทย่อย และบริษั
ร่วมในงบการเงินประเภทต่างๆ สามารถสรุปได้ดังตาราง
ที่ 1 ซึ่งจะเห็นได้ว่า กิจการผู้ลงทุนยังคงมีวิธีปฏิบัติทาง
บัญชีที่เหมือนเดิมในการรายงานเงินลงทุนในงบการเงิน
รวม แต่กิจการต้องเปลี่ยนวิธีการรายงานเงินลงทุนในงบ

10 ทั้งนี้ สภาวิชาชีพบัญชีได้นำส่วนของข้อกำหนดตามประกาศดังกล่าวเกี่ยวกับการใช้วิธีราคาทุน หรือวิธีตามเกณฑ์การรับรู้ และการ
วัดมูลค่าตราสารทางการเงิน (เมื่อมีการประกาศใช้) ไปแก้ไขในมาตรฐานการบัญชีฉบับปรับปรุง โดยเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ.
2550 สภาวิชาชีพบัญชีได้ออกประกาศฉบับที่ 9/2550 เรื่อง มาตรฐานบัญชี ซึ่งกำหนดให้ยกเลิกมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 44
เรื่อง งบการเงินรวมและการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อย และฉบับที่ 45 เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทร่วม
และใช้มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 44 (ปรับปรุง 2550) เรื่อง งบการเงินรวมและงบการเงินเฉพาะกิจการ และมาตรฐานการบัญชี
ฉบับที่ 45 (ปรับปรุง 2550) เรื่อง เงินลงทุนในบริษัทร่วม ในการรายงานเงินลงทุนดังกล่าวในงบการเงินเฉพาะกิจการและถือปฏิบัติ
กับงบการเงินสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป

ตารางที่ 1 วิธีการบัญชีในการรายงานเงินลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วมสำหรับกิจการประเภทต่างๆ

ประเภทของกิจการ	งบการเงินรวม	งบการเงินที่แสดงเงินลงทุนตามวิธี ส่วนได้เสีย (งบการเงินเฉพาะกิจการเดิม)	งบการเงิน เฉพาะกิจการ (วิธีราคาทุน) (วิธีราคาทุน) (วิธีราคาทุน)
1) กิจการมีบริษัทย่อยเท่านั้น - บริษัทย่อย	✓	X	✓ (วิธีราคาทุน)
2) กิจการมีบริษัทย่อยและบริษัทร่วม - บริษัทย่อย - บริษัทร่วม	✓ (วิธีส่วนได้เสีย)	X	✓ (วิธีราคาทุน) (วิธีราคาทุน)
3) กิจการมีบริษัทร่วมเท่านั้น - บริษัทร่วม	X	✓ (วิธีส่วนได้เสีย)	✓ (วิธีราคาทุน)
4) กิจการไม่มีบริษัทร่วมและไม่มี บริษัทย่อย	X		○

- ✓ หมายถึง กิจการต้องจัดทำงบการเงินดังกล่าว และ X หมายถึง กิจการไม่ต้องจัดทำงบการเงินดังกล่าว
- หมายถึง กิจการต้องจัดทำงบการเงินเฉพาะกิจการที่ไม่มีรายการเงินลงทุนในบริษัทร่วมหรือบริษัทย่อย

การเงินเฉพาะกิจการ ส่วนกิจการที่มีเงินลงทุนในบริษัทร่วมเพียงประเภทเดียวจะต้องจัดทำงบการเงิน 2 ประเภท ได้แก่ งบการเงินที่แสดงเงินลงทุนตามวิธีส่วนได้เสีย (งบการเงินเฉพาะกิจการเดิม) และงบการเงินเฉพาะกิจการตามนิยามใหม่ที่กำหนดตามประกาศสภาวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 32/2549

ภายใต้วิธีราคาทุนนั้น กิจการผู้ลงทุนจะรับรู้รายการเงินลงทุนเริ่มแรกด้วยราคาทุน โดยกิจการผู้ลงทุนจะรับรู้รายได้จากเงินลงทุนเมื่อได้รับการปันส่วนรายได้จากกำไรสะสมของกิจการที่ไปลงทุนหลังจากวันที่ได้ลงทุนในกิจการนั้น ทั้งนี้การปันส่วนรายได้ที่ได้รับในส่วนที่เกินกว่ากำไรดังกล่าวให้ถือว่าเป็นการคืนเงินลงทุนซึ่งจะรับรู้รายการโดยลดราคาทุนของเงินลงทุนนั้น นอกจากนี้ กิจการผู้ลงทุนจะต้องมีการลดมูลค่าของเงินลงทุนลงหากกิจการที่ไปลงทุนเกิดการด้อยค่า

เมื่อเปรียบเทียบวิธีราคาทุนกับวิธีส่วนได้เสียแล้วมูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนภายใต้ วิธีราคาทุนจะไม่

เปลี่ยนแปลงไปตามผลการดำเนินงานของกิจการที่ไปลงทุนดังเช่นวิธีส่วนได้เสีย วิธีราคาทุนกำหนดให้กิจการแสดงเงินลงทุนในงบการเงินด้วยมูลค่าของเงินลงทุนที่กิจการได้มาเมื่อเริ่มแรก ในส่วนของรายได้ที่รับรู้ภายใต้วิธีราคาทุนนั้นกิจการจะรับรู้รายได้ในงบกำไรขาดทุนด้วยการรับการปันส่วนรายได้จากกำไรสะสมของกิจการที่ไปลงทุน (เงินปันผลรับ) หากสำหรับงวดหนึ่ง กิจการที่ไปลงทุนมีผลการดำเนินงานที่ดี แต่ไม่ปันส่วนรายได้จากกำไรสะสมเป็นเงินปันผลจ่ายให้แก่กิจการผู้ลงทุน กิจการผู้ลงทุนจะไม่สามารถรับรู้รายได้ใดๆ ทั้งสิ้นที่เกิดจากเงินลงทุน ซึ่งแตกต่างจากวิธีส่วนได้เสียที่จะรับรู้รายได้ในงบกำไรขาดทุนด้วยส่วนแบ่งกำไรตามสัดส่วนที่กิจการผู้ลงทุนมีส่วนได้เสียในสินทรัพย์สุทธิของกิจการที่ไปลงทุน แม้ว่ากิจการที่ไปลงทุนจะไม่ประกาศจ่ายเงินปันผล

ในกรณีที่กิจการมีเงินลงทุนในบริษัทย่อย ผลของการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีจะทำให้กำไร (ขาดทุน) สุทธิที่รายงานในงบการเงินเฉพาะกิจการแตกต่างไปจากกำไร

(ขาดทุน) สุทธิ ที่รายงานในงบการเงินรวม ซึ่งแตกต่างไปจากข้อกำหนดตามมาตรฐานการบัญชีเดิมที่กำไร (ขาดทุน) สุทธิในงบการเงินเฉพาะมีจำนวนเท่ากับกำไร (ขาดทุน) สุทธิในงบการเงินรวม ความแตกต่างในจำนวนกำไร (ขาดทุน) สุทธิที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนวิธีการบัญชีนี้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่ากำไร (ขาดทุน) สุทธิในงบการเงินรวมได้รวมผลการดำเนินงานของบริษัทย่อยและบริษัทร่วมตามสัดส่วนการถือหุ้นไว้มากน้อยเพียงไร และกำไร (ขาดทุน) สุทธิในงบการเงินเฉพาะกิจการได้รับรู้รายได้เงินปันผลที่บริษัทย่อยและบริษัทร่วมจ่ายให้กิจการผู้ลงทุนมากน้อยเพียงไร

ส่วนกรณีที่กิจการมีเงินลงทุนในบริษัทร่วมเพียงประเภทเดียว ผลของการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีจะทำให้กำไร (ขาดทุน) สุทธิที่รายงานในงบการเงินเฉพาะกิจการแตกต่างไปจากกำไร (ขาดทุน) สุทธิที่รายงานอยู่ในงบการเงินที่แสดงเงินลงทุนตามวิธีส่วนได้เสีย ความแตกต่างในจำนวนกำไร (ขาดทุน) สุทธิที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนวิธีการบัญชีนี้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่ากำไร (ขาดทุน) สุทธิในงบการเงินที่แสดงเงินลงทุนตามวิธีส่วนได้เสียได้รวมผลการดำเนินงานของบริษัทร่วมตามสัดส่วนการถือหุ้นไว้มากน้อยเพียงไร

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น หากบริษัทร่วม หรือบริษัทย่อยที่กิจการไปลงทุนมีผลประกอบการที่ดีอย่างต่อเนื่องแต่ไม่ประกาศจ่ายเงินปันผลให้อะไรก็ตามผู้ลงทุนแล้ว การเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาหุ้นจะทำให้กิจการผู้ลงทุนต้องปรับปรุงให้กำไรสะสมลดลงหรือได้รับผลกระทบเชิงลบ ในทางตรงกันข้าม หากบริษัทร่วมหรือบริษัทย่อยที่กิจการไปลงทุนมีผลประกอบการที่ไม่ดีอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีดังกล่าวจะทำให้กิจการผู้ลงทุนต้องปรับปรุงให้กำไรสะสมเพิ่มขึ้นหรือไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบ ผลกระทบของการเปลี่ยนวิธีการบัญชีที่มีต่อกำไรสะสมของทั้ง 2 กลุ่มจะนำไปสู่สมมุติฐานที่ 1 ซึ่งแสดงในรูปของสมมุติฐานศูนย์ (Null Hypothesis) ดังนี้

สมมุติฐานที่ 1 (H1): กำไรสะสมที่ต้องปรับปรุงเนื่องจากการเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชีมีค่าไม่แตกต่างไปจากศูนย์

อย่างไรก็ตาม กำไรสะสมที่เพิ่มขึ้น (ลดลง) เกิดจากการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังนี้อาจจะทำให้ส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้น (ลดลง) เนื่องจากกิจการผู้ลงทุนอาจได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนงบการเงินบัญชีในรูปขององค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้นนอกเหนือจากกำไรสะสม การเปลี่ยนแปลงทั้งหมดในส่วนของผู้ถือหุ้นอันเนื่องมาจากการปรับปรุงนี้ขึ้นอยู่กับขนาดและทิศทางของกำไรสะสมและองค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้นที่ต้องปรับปรุง และนำไปสู่สมมุติฐานที่ 2 และสมมุติฐานที่ 3 ซึ่งแสดงในรูปของสมมุติฐานศูนย์ (Null Hypothesis) ดังนี้

สมมุติฐานที่ 2 (H2): องค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้น (นอกเหนือจากกำไรสะสม) ที่ต้องปรับปรุงเนื่องจากการเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชีมีค่าไม่แตกต่างไปจากศูนย์

สมมุติฐานที่ 3 (H3): ส่วนของผู้ถือหุ้นที่ต้องปรับปรุงทั้งหมดเนื่องจากการเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชีมีค่าไม่แตกต่างไปจากศูนย์

วรศักดิ์ (2549) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงวิธีการบันทึกบัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัทจดทะเบียนที่รวมอยู่ในการคำนวณดัชนีใน SET 100 โดยคำนวณผลกระทบที่มีต่อกำไร(ขาดทุน) ในงบกำไรขาดทุนเฉพาะสำหรับงวดเก้าเดือนสิ้นสุด 30 กันยายน พ.ศ. 2549 เสมือนหนึ่งว่ามีการเปลี่ยนวิธีการบันทึกเงินลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการจากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาหุ้น โดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับส่วนแบ่งกำไรขาดทุนจากกิจการที่ไปลงทุนในงบกำไรขาดทุนเฉพาะสำหรับงวดเวลาดังกล่าวและศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเงินปันผลรับจากเงินลงทุนจากหมายเหตุประกอบงบการเงินสำหรับงวดเวลาเดียวกัน นอกจากนั้นได้

คำนวณผลต่างที่ใช้ปรับปรุงกับกำไรสะสมจากส่วนต่างระหว่างเงินลงทุนซึ่งบันทึกโดยวิธีส่วนได้เสียในงบการเงินเฉพาะของกิจการกับวิธีราคาทุนสำหรับงวดเวลาเก้าเดือนสิ้นสุด 30 กันยายน พ.ศ. 2549 เพื่อคำนวณหากำไรสะสมและอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นที่ควรจะเป็นหากกิจการได้ใช้วิธีราคาทุนมาตั้งแต่แรก อย่างไรก็ตาม การศึกษาดังกล่าวมีข้อจำกัดโดยไม่ได้คำนึงถึงส่วนต่างระหว่างเงินลงทุนซึ่งบันทึกโดยวิธีส่วนได้เสียในงบการเงินเฉพาะของกิจการกับวิธีราคาทุนเนื่องจากส่วนทุนของกิจการที่ไปลงทุนเปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนที่ไม่ได้บันทึกในงบกำไรขาดทุน ข้อจำกัดดังกล่าวเป็นเพราะว่าไม่สามารถหาข้อมูลนี้ได้จากหมายเหตุประกอบงบการเงิน

ผลการศึกษาพบว่า 16 บริษัทได้รับผลกระทบทางบวกต่อการดำเนินงาน 41 บริษัทได้รับผลกระทบทางลบ และ 43 บริษัทไม่ได้รับผลกระทบหรือได้รับผลกระทบอย่างไม่มีนัยสำคัญต่อการดำเนินงานภายหลังจากการเปลี่ยนวิธีบันทึกบัญชีเงินลงทุน นอกจากนี้ ยังพบว่ากำไรสะสมของกิจการภายหลังเสมือนหนึ่งว่าได้มีการเปลี่ยนวิธีการบัญชีเป็นวิธีราคาทุน ลดลงจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของกิจการภายหลังเสมือนหนึ่งว่าได้มีการปรับวิธีการบัญชีเป็นวิธีราคาทุน เพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อย่างไรก็ตาม หากกิจการไม่ได้รับผลกระทบในเชิงลบแล้ว กิจการไม่จำเป็นต้องปรับปรุงกำไรสะสมให้ลดลง ดังนั้นส่วนของผู้ถือหุ้นก็อาจจะไม่ลดลง ส่งผลให้อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นหลังปรับปรุงด้วยผลกระทบ อาจไม่เพิ่มขึ้น เหตุผลดังกล่าวจึงเป็นที่มาของสมมุติฐานที่ 4 ซึ่งแสดงในรูปของสมมุติฐานศูนย์ (Null Hypothesis) ดังนี้

สมมุติฐานที่ 4 (H4): อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นหลังปรับปรุงด้วยผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการทางบัญชี (อัตราส่วนฯ ภายใต้วิธีราคาทุน) ไม่แตกต่างจากอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นก่อนปรับปรุง (อัตราส่วนฯ ภายใต้วิธีส่วนได้เสีย)

เนื่องจากนักวิชาการและนักวิเคราะห์คาดว่า บริษัทที่มีขนาดใหญ่จะได้รับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีต่อกำไรสะสมมากกว่าบริษัทขนาดเล็ก เนื่องจากบริษัทขนาดใหญ่จะมีเงินลงทุนในกลุ่มกิจการค่อนข้างสูง ภายใต้วิธีส่วนได้เสีย งบกำไรขาดทุนของกิจการผู้ลงทุนขนาดใหญ่สะท้อนถึงผลการดำเนินงานของบริษัทในกลุ่มกิจการทั้งหมด หากกิจการมีขนาดใหญ่ งบกำไรขาดทุนจะสะท้อนขนาดของผลการดำเนินงานของบริษัทในกลุ่มทั้งหมดในจำนวนที่มากขึ้น แต่เมื่อกิจการที่มีขนาดใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชี ผลการต้องปรับปรุงขนาดของผลการดำเนินงานจำนวนมากที่เคยรับรู้โดยปรับกับกำไรสะสม จึงนำไปสู่สมมุติฐานที่ 5 ซึ่งแสดงในรูปของสมมุติฐานทางเลือก (Alternative Hypothesis) ดังนี้

● **สมมุติฐานที่ 5 (H5):** ขนาดของกิจการผู้ลงทุนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับขนาดของผลกระทบของการเปลี่ยนวิธีการบัญชีที่มีต่อกำไรสะสม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งหมดจำนวน 461 บริษัท (ผู้จัดการ: วันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2550) และสุดท้ายเหลือเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 307 บริษัท ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทั้งสิ้น	461	บริษัท
หัก บริษัทที่ไม่ปรากฏงบการเงินไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2550 ทางเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)		
www.sec.or.th ในวันที่ 17 พฤษภาคม 2550 ¹¹		
บริษัทที่ไม่มีบริษัทย่อยหรือบริษัทร่วม ¹²	106	บริษัท
บริษัทที่มีรอบระยะเวลาบัญชีที่ไม่ได้สิ้นสุด 31 ธันวาคม ¹³	1	บริษัท
บริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน	23	บริษัท
กลุ่มตัวอย่างบริษัทคงเหลือ	307	บริษัท

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีการวิจัยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เกี่ยวกับข้อมูลทางการบัญชีจากงบการเงินไตรมาสที่ 1 ของปี พ.ศ. 2550 ผ่านเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) www.sec.or.th และเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (Market Capitalization) ผ่านเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย www.set.or.th ณ วันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2550

2) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และนำมาข้อมูลมาลงรหัสจากนั้นจึงประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

3) ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด และใช้ตารางแจกแจงความถี่แบบทางเดียว และสองทาง ในการบรรยายลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

4) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติในการทดสอบสมมติฐานที่ 0.05 ($\alpha=0.05$) และจะปฏิเสธสมมติฐานศูนย์ เมื่อ p-value¹⁴ น้อยกว่า α

5) ทดสอบสมมติฐาน H1 ถึง H3 เกี่ยวกับนัยสำคัญของกำไรสะสม องค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้นและส่วนของผู้ถือหุ้นรวมที่ต้องปรับปรุงเนื่องจากการเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชี โดยใช้ One-Sample T-test ซึ่งจะทำการทดสอบสมมติฐานสำหรับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มแยกจากกัน ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบเชิงลบต่อ

11 กิจการต้องนำส่งงบการเงินรายไตรมาสภายใน 45 วัน นับจากวันปิดบัญชี สำหรับงบการเงินที่สิ้นสุดรอบระยะเวลาบัญชี 31 ธันวาคม พ.ศ. 2549 กิจการต้องนำส่งงบไตรมาสที่ 1 ภายในวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ขยายเวลาการเก็บข้อมูลอีก 1 วันเพื่อรวบรวมงบการเงินของบริษัทที่อาจส่งล่าช้า จึงได้ทำการเก็บข้อมูลในวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2550

12 งานวิจัยนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษากิจการที่มีเงินลงทุนในกิจการร่วมค้าหรือกิจการที่ไม่มีเงินลงทุนในบริษัทย่อยหรือบริษัทร่วม

13 งานวิจัยนี้ได้จำกัดขอบเขตของการศึกษาเฉพาะบริษัทจดทะเบียนที่มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุด 31 ธันวาคม เท่านั้น เพื่อที่ทำได้มั่นใจได้ว่าจะสามารถเก็บข้อมูลผลกระทบจากการเปลี่ยนวิธีการบัญชีได้ในไตรมาสที่ 1 ของปี พ.ศ. 2550 และเพื่อหลีกเลี่ยงการประมาณการหรือการตั้งข้อสมมติฐานเกี่ยวกับการปรับปรุงรายการผลกระทบที่เกิดขึ้น ดังนั้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการเปลี่ยนวิธีการบัญชีที่ใช้ในการวิจัยนี้จึงมีความคลาดเคลื่อนน้อยลง

14 P-value หรือค่า Significance (Sig.(2-Tailed)) ของการทดสอบสมมติฐาน หมายถึง ค่าที่น้อยที่สุดของระดับนัยสำคัญ (α) ที่จะทำให้ปฏิเสธสมมติฐานศูนย์ (Null Hypothesis) (กัลยา, 2545)

“ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการบัญชีทำให้กำไรสะสมที่รายงานอยู่ในงบเฉพาะกิจการของบริษัทจดทะเบียนโดยเฉลี่ยแล้ว มีมูลค่าลดลง ซึ่งอาจจะกระทบต่อความสามารถในการจ่ายเงินปันผลของบริษัท แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลง “นโยบายการบัญชี” ซึ่งมิได้ส่งผลกระทบต่อปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินธุรกิจของบริษัทแต่อย่างใด ”

กำไรสะสม และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบต่อกำไรสะสม

6) ทดสอบสมมติฐาน H4 เกี่ยวกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีต่ออัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นโดยใช้การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 2 ประชากรแบบจับคู่ (Paired-Sample T-test) ซึ่งจะทำการทดสอบสมมติฐานสำหรับกลุ่มตัวอย่างในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบเชิงลบต่อกำไรสะสม และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบต่อกำไรสะสม

7) ทดสอบสมมติฐาน H5 เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของขนาดของกิจการผู้ลงทุนกับขนาดของผลกระทบต่อกำไรสะสมโดยใช้ค่าสถิติ Pearson Correlation งานวิจัยนี้ใช้ค่าสัมบูรณ์ของผลกระทบที่มีต่อกำไรสะสมในการวัดขนาดของผลกระทบที่มีต่อกำไรสะสม สำหรับการวัดขนาดของกิจการนั้นจะใช้ตัวแปร Z ตัว¹⁵ คือ มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด และสินทรัพย์รวมของกิจการ ณ สิ้นไตรมาสที่ 1 โดยจะทำการทดสอบสมมติฐานสำหรับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มแยกจากกัน ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบเชิงลบต่อกำไรสะสม และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบต่อกำไรสะสม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

- 1) ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
- 2) ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงวิธีการทางบัญชี (H1 ถึง H4)
- 3) ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของกิจการกับขนาดของผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีต่อกำไรสะสม (H5)

1) ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นมีจำนวน 307 บริษัท หรือคิดเป็นร้อยละ 66.6 ของประชากรบริษัท จดทะเบียนทั้งหมดมากกว่าร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่างประกอบธุรกิจใน 3 อุตสาหกรรม เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ อุตสาหกรรมบริการ อุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง และอุตสาหกรรมสินค้าอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมที่มีกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุด ได้แก่ อุตสาหกรรมทรัพยากร ซึ่งมีเพียง 20 บริษัท แต่กลับเป็นอุตสาหกรรมที่มีกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนของประชากรมากที่สุดถึงร้อยละ 83.3 ดังสรุปได้ในตารางที่ 2

15 ตัวแปรที่ใช้วัดขนาดของกิจการได้ คือ รายได้ของกิจการ แต่เนื่องจากงบการเงินที่ศึกษาเป็นงบการเงินรายไตรมาสไม่ใช่งบการเงินประจำงวดปี ข้อมูลรายได้ของงบการเงินรายไตรมาสจึงอาจได้รับผลกระทบจากวัฏจักรหรือฤดูกาล ดังนั้นข้อมูลดังกล่าวจึงไม่เป็นตัวแปรที่ดีที่สุดสำหรับวัดขนาดของกิจการ

ตารางที่ 2 จำนวนประชากร จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และร้อยละของประชากรจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม

ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละของประชากร
เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	47	31	65.9
สินค้าอุปโภคบริโภค	45	29	64.4
ธุรกิจการเงิน	67	28	41.8
สินค้าอุตสาหกรรม	72	46	63.9
อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	83	63	75.9
ทรัพยากร	24	20	83.3
บริการ	86	64	74.4
เทคโนโลยี	37	26	70.3
จำนวนบริษัทรวม	461	307	66.6

ตารางที่ 3 จำนวนบริษัทจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม และประเภทของเงินลงทุนที่แสดงในงบการเงินเฉพาะกิจการ

ประเภทอุตสาหกรรม	ประเภทของเงินลงทุนที่แสดงในงบการเงินเฉพาะกิจการ			จำนวนบริษัทรวม
	เงินลงทุนในบริษัทย่อยเท่านั้น	เงินลงทุนในบริษัทรวมเท่านั้น	เงินลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทรวม	
เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	9	2	20	31
สินค้าอุปโภคบริโภค	14	4	11	29
ธุรกิจการเงิน	0	0	12	28
สินค้าอุตสาหกรรม	35	5	16	46
อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	32	3	28	63
ทรัพยากร	11	0	9	20
บริการ	32	3	29	64
เทคโนโลยี	13	1	12	26
จำนวนบริษัทรวม	152	18	137	307

จากตารางที่ 3 พบว่าในกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 307 บริษัท บริษัทที่มีการลงทุนในบริษัทย่อยเพียงอย่างเดียวมีจำนวน 152 บริษัท หรือร้อยละ 49.5 บริษัทที่มีการลงทุนในบริษัทร่วมเพียงอย่างเดียวมีจำนวน 18 บริษัท หรือร้อยละ 5.8 และที่เหลือจำนวน 137 บริษัท หรือร้อยละ 44.7 มีการลงทุนทั้งในบริษัทร่วมและในบริษัทย่อย จึง

เห็นได้ว่า 289 บริษัท หรือร้อยละ 94.2 ของกลุ่มตัวอย่าง หรือร้อยละ 62.7 ของประชากรบริษัทจดทะเบียนมีการลงทุนในบริษัทย่อย และจะต้องจัดทำงบการเงินรวมคู่กับงบการเงินเฉพาะกิจการ อุตสาหกรรมที่มีกิจการลงทุนในบริษัทย่อยมากที่สุด 2 อันดับแรกได้แก่ อุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง

ตารางที่ 4 จำนวนบริษัทจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม และประเภทของผลกระทบที่มีต่อกำไรสะสม

ประเภทอุตสาหกรรม	ประเภทของผลกระทบที่มีต่อกำไรสะสม		จำนวนบริษัทรวม
	ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบ (ไม่ต้องปรับลดกำไรสะสม)	ได้รับผลกระทบเชิงลบ (ต้องปรับลดกำไรสะสม)	
เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	7	24	31
สินค้าอุปโภคบริโภค	8	21	29
ธุรกิจการเงิน	8	20	28
สินค้าอุตสาหกรรม	14	32	46
อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	23	40	63
ทรัพยากร	6	14	20
บริการ	18	46	64
เทคโนโลยี	6	20	26
จำนวนบริษัทรวม	90	217	307

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนบริษัทจำแนกตามผลกระทบที่มีต่อกำไรสะสมและประเภทอุตสาหกรรม ซึ่งพบว่า 217 บริษัท หรือร้อยละ 70.7 ของกลุ่มตัวอย่างต้องปรับปรุงกำไรสะสมให้ลดลงภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชี โดยส่วนใหญ่เป็นบริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง จึงเห็นได้ว่าการเปลี่ยนวิธีการบัญชีส่งผลกระทบต่อบริษัทจดทะเบียนในหลายอุตสาหกรรม ซึ่งส่งผลให้กำไรสะสมของบริษัทลดลง บริษัทที่ไม่จำเป็นต้องปรับกำไรสะสมให้ลดลงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีมีทั้งสิ้น 90 บริษัท ซึ่งอยู่ในอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างมากที่สุด

เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าการส่วนใหญ่มีการปรับลดกำไรสะสม สถานะของกำไรสะสมหลังปรับปรุงเป็นข้อมูลที่สำคัญที่นักลงทุนต้องพิจารณา หากกำไรสะสมหลังปรับปรุงลดลงจนมีค่าติดลบ กิจการจะไม่สามารถจ่ายเงินปันผลได้ สถานะของกำไรสะสมก่อนปรับปรุงเป็นข้อมูลที่สำคัญเช่นกัน เพราะสามารถสะท้อนให้เห็นความมั่งคั่งของกิจการ และความสามารถที่จะรองรับผลกระทบเชิงลบ

ที่มีต่อกำไรสะสม ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนวิธีการบัญชี งานวิจัยนี้จึงจำแนกบริษัทตามสถานะของกำไรสะสมก่อนและหลังปรับปรุงโดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท (ดังแสดงในตารางที่ 5) ได้แก่

กลุ่มที่ 1 (+/+) กำไรสะสมก่อนปรับปรุงผลกระทบ (ภายใต้วิธีส่วนได้เสีย) มีมูลค่าเป็นบวก และหลังจากการปรับปรุง กำไรสะสมของกิจการ (ภายใต้วิธีราคาทุน) มีมูลค่าเป็นบวก กิจการที่อยู่ภายใต้กลุ่มนี้ แม้ว่าบางกิจการจะต้องปรับลดกำไรสะสมลงเนื่องจากการเปลี่ยนวิธีการบัญชี กิจการยังคงมีความมั่งคั่งและความสามารถในการจ่ายเงินปันผลได้ เนื่องจากกำไรสะสมหลังปรับปรุงมีค่าเป็นบวก

กลุ่มที่ 2 (+/-) กำไรสะสมก่อนปรับปรุงผลกระทบ (ภายใต้วิธีส่วนได้เสีย) มีมูลค่าเป็นบวก และหลังจากการปรับปรุง กำไรสะสมของกิจการ (ภายใต้วิธีราคาทุน) มีมูลค่าเป็นลบ กิจการที่อยู่ภายใต้กลุ่มนี้แม้ว่าก่อนปรับปรุงวิธีการบัญชีจะมีความมั่งคั่งและความสามารถในการจ่ายเงินปันผลได้ แต่ภายหลังจากการปรับปรุงโดยการลดกำไรสะสมลง กิจการกลับอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถจ่าย

ตารางที่ 5 จำนวนบริษัทจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม และสถานะของกำไรสะสมก่อนปรับปรุงและหลังปรับปรุง

ประเภทอุตสาหกรรม	สถานะของกำไรสะสมก่อนปรับปรุงและหลังปรับปรุง*				จำนวนบริษัท
	+/+	+/-	-/+	-/-	
เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	26	1	1	3	31
สินค้าอุปโภคบริโภค	20	2	1	6	29
ธุรกิจการเงิน	24	0	0	4	28
สินค้าอุตสาหกรรม	37	1	1	7	46
อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	45	2	2	4	63
ทรัพยากร	18	0	0	2	20
บริการ	50	4	1	9	64
เทคโนโลยี	18	5		3	26
จำนวนบริษัทรวม	238	15	6	48	307

* ตัวอย่างเช่น +/+ หมายถึง กำไรสะสมก่อนปรับปรุงมีมูลค่าเป็นบวก และภายหลังจากปรับปรุงผลกระทบของการเปลี่ยนวิธีการบัญชีที่มีต่อกำไรสะสม กำไรสะสมหลังปรับปรุงยังคงมีมูลค่าเป็นบวก

เงินปันผลได้ เนื่องจากกำไรสะสมภายหลังการปรับปรุง

กลุ่มที่ 3 (-/+) กำไรสะสมก่อนปรับปรุงผลกระทบ (ภายใต้วิธีส่วนได้เสีย) มีมูลค่าเป็นลบและหลังจากการปรับปรุง กำไรสะสมของกิจการ (ภายใต้วิธีราคาทุน) มีมูลค่าเป็นบวก กิจการในกลุ่มนี้ได้รับผลกระทบเป็นเชิงบวกจากการเปลี่ยนวิธีการบัญชี ซึ่งมีจำนวนที่มากพอที่สามารถทำให้กำไรสะสมก่อนปรับปรุงซึ่งติดลบมีมูลค่าเพิ่มขึ้นกลายเป็นบวกได้หลังการปรับปรุง ทำให้กิจการมีความมั่งคั่งเพิ่มขึ้นและสามารถจ่ายเงินปันผลได้ในที่สุด

กลุ่มที่ 4 (-/-) กำไรสะสมก่อนปรับปรุงผลกระทบ (ภายใต้วิธีส่วนได้เสีย) มีมูลค่าเป็นลบและหลังจากการปรับปรุง กำไรสะสมของกิจการ (ภายใต้วิธีราคาทุน) มีมูลค่าเป็นลบ กิจการในกลุ่มนี้บางกิจการแม้ว่าสามารถปรับกำไรสะสมให้เพิ่มขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชี แต่เรายังคงกล่าวว่ามีมูลค่าไม่มากพอที่จะทำให้กำไรสะสมก่อนปรับปรุงที่เป็นลบกลายเป็นบวกได้ กิจการในกลุ่มนี้จึงมีความสามารถที่จะจ่ายเงินปันผล

จำนวนบริษัทจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรมและสถานะของกำไรสะสมก่อนปรับปรุงและหลังปรับปรุง แสดงไว้ในตารางที่ 5 ซึ่งจะเห็นได้ว่า 238 บริษัท หรือร้อยละ 77.5 อยู่ในกลุ่มที่ 1 โดยกระจุกตัวอยู่ในอุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง เมื่อนำผลของตารางที่ 4 มาร่วมวิเคราะห์สามารถสรุปได้ว่า แม้ว่าการเปลี่ยนวิธีการบัญชีจะส่งผลกระทบต่อเชิงลบในวงกว้างต่อบริษัท แต่บริษัทส่วนใหญ่ยังคงมีความสามารถที่จะจ่ายเงินปันผลได้ เนื่องจากกำไรสะสมหลังปรับปรุงยังคงมีค่าเป็นบวก กลุ่มบริษัทที่มีปัญหาในการจ่ายเงินปันผล ได้แก่ กลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 4 ซึ่งมีกำไรสะสมหลังปรับปรุงติดลบโดยมีจำนวนรวมกันถึง 63 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 20.5 ของกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อได้ทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมสำหรับกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 4 ดังแสดงไว้ในตารางที่ 6 ซึ่งจำแนกบริษัทตามผลกระทบที่ได้รับและตามสถานะของกำไรสะสม พบว่า จาก 238 บริษัทในกลุ่มที่ 1 นั้น มีจำนวนถึง 183 บริษัท หรือร้อยละ 76.9 ที่ได้รับผลกระทบในเชิงลบ ผลจาก

ตารางที่ 6 สันนิษฐานข้อสรุปที่ได้จากตารางที่ 4 และ ตารางที่ 5 กล่าวคือ แม้ว่าการเปลี่ยนวิธีการบัญชีจะส่งผลกระทบต่อในเชิงลบกับหลายบริษัทและหลายอุตสาหกรรม แต่บริษัทส่วนใหญ่มีความสามารถที่จะจ่ายเงินปันผลภายหลังจากการปรับปรุงผลกระทบ เนื่องจากอาจเป็นไปได้ว่าบริษัทดังกล่าวมีกำไรสะสมก่อนปรับปรุงที่มากพอที่จะรองรับผลกระทบเชิงลบต่อกำไรสะสมที่เกิดจากการเปลี่ยนวิธีการบัญชีได้ หรืออาจเป็นไปได้ว่าผลกระทบเชิงลบดังกล่าวมีมูลค่าไม่มากนัก ในส่วนของกลุ่มที่ 4 แม้ว่าการบางส่วน (29 บริษัท หรือร้อยละ 60.4 ของบริษัทในกลุ่มนี้) จะไม่ได้รับผลกระทบในเชิงลบ แต่ผลกระทบ

ดังกล่าวไม่มากพอที่จะทำให้กิจการมีความสามารถที่จะจ่ายเงินปันผลได้

ข้อมูลทางการเงินที่สำคัญของกลุ่มตัวอย่างแสดงไว้ในตารางที่ 7 กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 307 บริษัท ได้จัดงบการเงินรวม 289 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 94.1 และจัดทำงบการเงินที่แสดงเงินลงทุนโดยวิธีส่วนเสีย 18 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 5.9 งบการเงินตัวอย่างทั้งหมดส่วนบริษัทที่ปรับปรุงทั้งบัญชีกำไรสะสมและองค์ประกอบอื่นในส่วนของผู้ถือหุ้นมีจำนวน 155 บริษัท¹⁶ คิดเป็นร้อยละ 50.5

ตารางที่ 6 จำนวนบริษัทจำแนกตามประเภทของผลกระทบที่มีต่อกำไรสะสม และสถานะของกำไรสะสมก่อนปรับปรุง และหลังปรับปรุง

สถานะของกำไรสะสมก่อนปรับปรุงและหลังปรับปรุง*	ประเภทของผลกระทบที่มีต่อกำไรสะสม		จำนวนบริษัทรวม
	ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบ (ไม่ต้องปรับลดกำไรสะสม)	ได้รับผลกระทบเชิงลบ (ต้องปรับลดกำไรสะสม)	
+/+	55	183	238
+/-	0	15	15
-/+	6	0	6
-/-	2	19	48
จำนวนบริษัทรวม	90	217	307

* ตัวอย่างเช่น +/+ หมายถึง กำไรสะสมก่อนปรับปรุงมีมูลค่าเป็นบวก และภายหลังจากการปรับปรุงผลกระทบของการเปลี่ยนวิธีการบัญชีที่มีต่อกำไรสะสม กำไรสะสมหลังปรับปรุงยังคงมีมูลค่าเป็นบวก

16 ตัวอย่างของบริษัทที่ประกอบอื่นในส่วนของผู้ถือหุ้นที่มีการปรับปรุงเนื่องจากการเปลี่ยนวิธีการบัญชีของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ส่วนเกินผู้ถือหุ้น ผลการแปลงค่างบการเงิน ส่วนเกินทุนจากการตราตราสินทรัพย์ การเปลี่ยนแปลงมูลค่าเงินลงทุนในหลักทรัพย์ ส่วนเกินทุนจากส่วนได้เสียในบริษัทร่วม หุ้นของบริษัทที่ถือโดยบริษัทย่อย หุ้นกู้ด้วยสิทธิแปลงสภาพ-องค์ประกอบที่เป็นทุน เป็นต้น

ตารางที่ 7 ลักษณะทั่วไปของบริษัทกลุ่มตัวอย่าง สำหรับไตรมาส 1 สิ้นสุด 31 มีนาคม พ.ศ. 2550

ลักษณะทั่วไป	จำนวน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย*	ส่วนเบี่ยงเบน
มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (ล้านบาท)	307	12.00	673,227.00	15,040.77	52,739.00
สินทรัพย์รวม ณ 31 มี.ค. 2550 (ล้านบาท)	307	148.5	1,494,262.80	31,469.30	14,1153.20
เงินลงทุนในบริษัทย่อย /บริษัทร่วม/บริษัทย่อย และบริษัทร่วม ณ 31 มี.ค. 2550 (ล้านบาท)	307	0.00	135,868.90	2,124.51	8,617.40
อัตราส่วนเงินลงทุนต่อสินทรัพย์รวม (เท่า)	307	0.00	0.97	0.18	0.20
กำไร (ขาดทุน) สุทธิในงบการเงินเฉพาะกิจการ (ล้านบาท)	307	-1,176.40	12,549.30	279.30	1,133.40
กำไร (ขาดทุน) สุทธิในงบการเงินรวม (ล้านบาท)	289	-1,718.70	22,580.10	343.10	1,630.70
กำไร (ขาดทุน) สุทธิในงบการเงินที่แสดงเงินลงทุนโดยวิธีส่วนได้เสีย (ล้านบาท)	18	-2,304.10	2,520.20	65.60	842.90
กำไรสะสมก่อนปรับปรุง ณ 1 ม.ค. 2550 (ล้านบาท)	307	-49,213.70	338,041.90	3,172.40	16,689.60
กำไรสะสมที่ต้องปรับปรุงเนื่องจากการเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชี (ล้านบาท)	307	-97,809.90	1,697.40	-1,134.80	6,271.60
ค่าสมบูรณ์ของกำไรสะสมที่ต้องปรับปรุง (ล้านบาท)	307	0.00	93,802.90	1,215.60	6,256.40
กำไรสะสมหลังปรับปรุง ณ 1 ม.ค. 2550 (ล้านบาท)	307	-49,539.00	144,238.90	2,037.60	11,465.50
องค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้นที่ต้องปรับปรุงเนื่องจากการเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชี (ล้านบาท)	155	-4,193.60	1,851.60	-136.20	637.00
มูลค่าส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมดที่ต้องปรับปรุงเนื่องจากการเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชี (ล้านบาท)	307	-95,746.20	1,696.70	-1,203.60	6,439.00
ส่วนของผู้ถือหุ้นก่อนปรับปรุง ณ 1 ม.ค. 2550 (ล้านบาท)	307	-93.40	287,832.10	8,130.40	23,419.60
ส่วนของผู้ถือหุ้นหลังปรับปรุง ณ 1 ม.ค. 2550 (ล้านบาท)	307	-1,694.40	192,085.90	6,926.80	18,957.10
หนี้สินรวม ณ 1 ม.ค. 2550 (ล้านบาท)	307	1.40	1,337,615.40	23,306.10	125,327.90
อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นก่อนปรับปรุง ณ 1 ม.ค. 2550 (เท่า)	307	-4.54	50.32	1.36	3.49
อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นหลังปรับปรุง ณ 1 ม.ค. 2550 (เท่า)	307	-7.61	38.71	1.39	3.04

* ค่าเฉลี่ยของลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่แสดงไว้ในตารางนี้ทุกค่า แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (One-Sample T-test) ยกเว้นค่าเฉลี่ยของรายการกำไร (ขาดทุน) สุทธิในงบการเงินที่แสดงเงินลงทุนโดยวิธีส่วนได้เสีย จำนวน 65.6 ล้านบาท ที่มีค่าไม่แตกต่างจากศูนย์

จากตารางที่ 7 การเปลี่ยนวิธีการบัญชีทำให้กำไรสะสมของกิจการโดยเฉลี่ยลดลง 1,134.8 ล้านบาท กิจการที่ได้รับผลกระทบเชิงลบมากที่สุดต้องปรับกำไรสะสมให้ลดลงจำนวน 93,802.9 ล้านบาท ส่วนกิจการที่ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบมากที่สุดต้องปรับกำไรสะสมให้เพิ่มขึ้นจำนวน 1,697.4 ล้านบาท อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงขนาดของผลกระทบที่มีต่อกำไรสะสมโดยไม่พิจารณาถึงทิศทางของผลกระทบ ค่าสัมบูรณ์ของกำไรสะสมที่ต้องปรับปรุงโดยเฉลี่ยแสดงให้เห็นถึงขนาดของผลกระทบดังกล่าวมูลค่า 1,215.6 ล้านบาท เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบของการเปลี่ยนวิธีการบัญชีต่อความสามารถในการจ่ายเงินปันผลพบว่า กำไรสะสมก่อนปรับปรุงโดยเฉลี่ยมีจำนวนเท่ากับ 3,172.4 ล้านบาท และหลังปรับปรุงด้วยการลดกำไรสะสมแล้วเหลือโดยเฉลี่ยเท่ากับ 2,037.6 ล้านบาท จึงเห็นได้ว่าในภาพรวมกิจการยังมีความสามารถในการจ่ายเงินปันผลได้ สำหรับบริษัทที่มีกำไรสะสมหลังปรับปรุงที่มีมูลค่าน้อยที่สุดมีมูลค่าของกำไรสะสมดังกล่าวเท่ากับ -49,539.0 ล้านบาท ขนาดของกำไรสะสมที่ต้องปรับปรุงให้ลดลงโดยเฉลี่ยจำนวน 1,134.8 ล้านบาทนี้คิดเป็นร้อยละ 35.8 ของกำไรสะสมก่อนปรับปรุงโดยเฉลี่ย

นอกจากนั้นการเปลี่ยนวิธีการบัญชียังทำให้องค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้นโดยเฉลี่ยลดลง 136.2 ล้านบาทและทำให้ส่วนของผู้ถือหุ้นของกิจการโดยเฉลี่ยลดลง 1,203.6 ล้านบาท ส่งผลให้อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นจาก 1.36 เท่า เป็น 1.39 เท่า นอกจากนั้นโดยเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างมีมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดเท่ากับ 15,040.7 ล้านบาท สินทรัพย์รวม ณ วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2550 เท่ากับ 31,469.3 ล้านบาท และมีอัตราส่วนเงินลงทุนต่อสินทรัพย์รวมเท่ากับ 18% และสิ่งที่น่าสังเกตว่ากิจการที่มีอัตราส่วนเงินลงทุนต่อสินทรัพย์รวมสูงที่สุดนั้นสูงถึง 97%

2) ผลการทดสอบสมมติฐานของผลกระทบของการเปลี่ยนวิธีการทางบัญชี (H1 ถึง H4)

จากตารางที่ 8 พบว่าเมื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนวิธีการบัญชีตามประเภทของผลกระทบที่กิจการได้รับพบว่า กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในเชิงลบต่อกำไรสะสมต้องปรับปรุงกำไรสะสมให้ลดลงโดยเฉลี่ย 1,662.6 ล้านบาท และปรับปรุงองค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้นให้ลดลงโดยเฉลี่ย 147.1 ล้านบาทและปรับปรุงส่วนของผู้ถือหุ้นรวมให้ลดลงโดยเฉลี่ย 1,737.9 ล้านบาท ซึ่งค่าเฉลี่ยทั้ง 3 ดังกล่าวแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การลดลงของส่วนของผู้ถือหุ้นเนื่องมาจากการมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีคิดเป็นร้อยละ 18.5 ของส่วนของผู้ถือหุ้นก่อนปรับปรุง

กลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบในเชิงลบต่อกำไรสะสมต้องปรับปรุงกำไรสะสมให้เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 137.7 ล้านบาท และต้องปรับปรุงองค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้นให้ลดลงโดยเฉลี่ย 119.4 ล้านบาท อย่างไรก็ตามท้ายที่สุดกิจการต้องปรับปรุงส่วนของผู้ถือหุ้นรวมให้เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 84.6 ล้านบาท ซึ่งค่าเฉลี่ยดังกล่าวแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นค่าเฉลี่ยขององค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้นที่ต้องปรับปรุง ไม่แตกต่างจากศูนย์ การเพิ่มขึ้นของส่วนของผู้ถือหุ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีคิดเป็นร้อยละ 1.7 ของส่วนของผู้ถือหุ้นก่อนปรับปรุง

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบขนาดของผลกระทบของการเปลี่ยนวิธีการบัญชีที่มีต่อกำไรสะสมและส่วนของผู้ถือหุ้นของกิจการทั้งสองกลุ่ม พบว่าขนาดของผลกระทบที่มีต่อกำไรสะสมของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบเชิงลบมากกว่าขนาดของผลกระทบของกลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยความแตกต่างดังกล่าวแสดงโดยความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของค่าสัมบูรณ์กำไรสะสมที่ต้องปรับปรุงระหว่างกิจการทั้งสอง

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยของข้อมูลทางการเงินบางส่วนของบริษัทกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทของผลกระทบที่รอ
กำไรสะสม

ข้อมูลทางการเงินบางส่วนของบริษัทกลุ่มตัวอย่าง	ประเภทของผลกระทบที่มีต่อกำไรสะสม		ความแตกต่างค่าเฉลี่ย
	ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบ (จำนวน 90 บริษัท)	ได้รับผลกระทบเชิงลบ (จำนวน 217 บริษัท)	
มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (ล้านบาท) (p-value)	8,987.1** (0.001)	17,551.3** (0.000)	8,564.2 (0.196)
สินทรัพย์รวม ณ 31 มี.ค. 50 (ล้านบาท) (p-value)	29,073.5** (0.029)	32,463.0** (0.001)	-3,389.5 (0.848)
อัตราส่วนเงินลงทุนต่อสินทรัพย์รวม (เท่า) (p-value)	0.20** (0.000)	0.17** (0.000)	0.03 (0.378)
กำไรสะสมที่ต้องปรับปรุงเนื่องจากการเปลี่ยนวิธีการ บันทึกบัญชี (ล้านบาท) (p-value)	137.7** (0.000)	1,662.0** (0.001)	1,800.3*** (0.000)
ค่าสัมบูรณ์ของกำไรสะสมที่ต้องปรับปรุง (ล้านบาท) (p-value)	137.7** (0.000)	1,662.6** (0.001)	-1,524.9*** (0.003)
องค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้นที่ต้องปรับปรุง เนื่องจากการเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชี (ล้านบาท)* (p-value)	-119.4 (0.102)	-142.1** (0.030)	22.7 (0.847)
มูลค่าส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมดที่ต้องปรับปรุง เนื่องจากการเปลี่ยนวิธีการบันทึกบัญชี (ล้านบาท) (p-value)	-84.6** (0.021)	-1,737.9** (0.001)	1,822.5*** (0.001)
ส่วนของผู้ถือหุ้นก่อนปรับปรุง ณ 1 ม.ค. 2550 (ล้านบาท) (p-value)	5,060.6** (0.001)	9,403.6** (0.000)	-4,343.0 (0.060)
ส่วนของผู้ถือหุ้นหลังปรับปรุง ณ 1 ม.ค. 2550 (ล้านบาท) (p-value)	5,145.2** (0.001)	7,665.7** (0.000)	-2,520.5 (0.290)

* จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 155 บริษัท เป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบ 40 บริษัท และกลุ่มที่ได้รับผลกระทบเชิงลบ 115 บริษัท

** ค่าเฉลี่ยนี้แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (One-Sample T-test)

*** ค่าเฉลี่ยของข้อมูลทางบัญชีของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบและของกลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Independent-Sample T-test)

กลุ่มเท่ากับ 1,524.9 ล้านบาท นอกจากนั้นขนาดของผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงวิธีการบัญชีที่มีต่อการปรับปรุงส่วนของผู้ถือหุ้นของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบเชิงลบ แตกต่างจากขนาดของผลกระทบของกลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลสรุปที่ได้จากตารางที่ 8 จึงทำให้สามารถปฏิเสธสมมติฐาน H1 สมมติฐาน H2 และสมมติฐาน H3 สำหรับกิจการในกลุ่มที่ได้รับผลกระทบเชิงลบแต่สามารถปฏิเสธเพียงสมมติฐาน H1 และ H3 สำหรับกิจการในกลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบ

ตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่า สำหรับกลุ่มที่ต้องปรับกำไรสะสมให้ลดลงเนื่องจากการเปลี่ยนวิธีการบัญชีอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นก่อนปรับปรุงด้วยผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการทางบัญชี (อัตราส่วนฯ ภายใต้วิธีส่วนได้เสีย) แตกต่างจากอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นหลังปรับปรุง (อัตราส่วนฯ ภายใต้วิธีราคาทุน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ภายหลังจากปรับกำไรสะสมให้ลดลงในที่สุดจะทำให้อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้น 0.13 เท่า

ในขณะที่อัตราส่วนก่อนปรับปรุงและหลังปรับปรุงของกลุ่มที่ไม่ต้องปรับกำไรสะสมให้ลดลงและของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดไม่แตกต่างกัน ดังนั้นผลของงานวิจัยซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน H4 สำหรับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบเชิงลบ แต่ไม่อาจปฏิเสธสมมติฐานที่ H4 สำหรับกลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบ และสำหรับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้

3) ผลการทดสอบสมมุติฐานที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของกิจการกับขนาดของผลกระทบของการเปลี่ยนวิธีการบัญชีต่อกำไรสะสม (H5)

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเงินลงทุนในบริษัทย่อย/บริษัทร่วม/บริษัทย่อยและบริษัทร่วม กับขนาดของกิจการที่สูงขึ้น ซึ่งวัดโดยมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดหรือมูลค่าหลักทรัพย์รวม ณ วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2550 ตารางที่ 10 ตารางที่ 11 และตารางที่ 12 สรุปได้ว่า ขนาดของกิจการและมูลค่าเงินลงทุนมีความสัมพันธ์เชิงบวกที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับความเห็นของนักวิชาการและนักวิเคราะห์ กล่าวคือ กิจการที่มีขนาดใหญ่จะมีมูลค่าเงินลงทุนมากกว่ากิจการที่มีขนาดเล็ก อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เชิงบวกดังกล่าวมีค่าที่สูงขึ้นหากใช้มูลค่าหลักทรัพย์ตาม

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นก่อนปรับปรุงและหลังปรับปรุงด้วยผลกระทบจากการเปลี่ยนวิธีการบัญชีจำแนกตามประเภทกลุ่มบริษัทที่ได้รับผลกระทบ

ประเภทกลุ่มบริษัท	อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	จำนวนบริษัท	ค่าเฉลี่ย (เท่า)	ผลต่าง (เท่า)	ค่าสถิติ t* (ค่า p-value)
ทั้งสองกลุ่ม	ก่อนปรับปรุง	307	1.36	-0.03	-0.652 (0.515)
	หลังปรับปรุง	307	1.39		
กลุ่มที่ได้รับผลกระทบเชิงลบ	ก่อนปรับปรุง	217	1.15	-0.13**	-5.446 (0.000)
	หลังปรับปรุง	217	1.28		
กลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบ	ก่อนปรับปรุง	90	1.86	0.20	1.413 (0.161)
	หลังปรับปรุง	90	1.66		

* ค่าสถิติ t จาก Paired-Sample t-test

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (significant at the 0.05 level (2-tailed))

ตารางที่ 10 ค่า Pearson Correlation ของข้อมูลทางการเงินบางส่วนของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

จำนวน 307 บริษัท

ข้อมูลทางการเงินบางส่วนของกลุ่มตัวอย่าง		มูลค่า หลักทรัพย์ ตามราคาตลาด	สินทรัพย์รวม ณ 31 มี.ค. 50	เงินลงทุน ณ 31 มี.ค. 50	ค่าสัมบูรณ์ของ กำไรสะสมที่ ต้องปรับปรุง
มูลค่าหลักทรัพย์ ตามราคาตลาด	ค่า Pearson Correlation (ค่า p-value)	1			
สินทรัพย์รวม ณ 31 มี.ค. 50	ค่า Pearson Correlation (ค่า p-value)	0.517** (0.000)	1		
เงินลงทุน ณ 31 มี.ค. 50	ค่า Pearson Correlation (ค่า p-value)	0.825** (0.000)	0.281** (0.000)	1	
ค่าสัมบูรณ์ของกำไร สะสมที่ต้องปรับปรุง	ค่า Pearson Correlation (ค่า p-value)	0.866** (0.000)	0.221** (0.000)	0.857** (0.000)	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (significant at the 0.01 level (1-tail))

ตารางที่ 11 ค่า Pearson Correlation ของข้อมูลทางการเงินบางส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบเชิงลบหรือต้องปรับปรุงให้กำไรสะสมลดลง

จำนวน 217 บริษัท

ข้อมูลทางการเงินบางส่วนของกลุ่มตัวอย่าง		มูลค่า หลักทรัพย์ ตามราคาตลาด	สินทรัพย์รวม ณ 31 มี.ค. 50	เงินลงทุน ณ 31 มี.ค. 50	ค่าสัมบูรณ์ของ กำไรสะสมที่ ต้องปรับปรุง
มูลค่าหลักทรัพย์ ตามราคาตลาด	ค่า Pearson Correlation (ค่า p-value)	1			
สินทรัพย์รวม ณ 31 มี.ค. 50	ค่า Pearson Correlation (ค่า p-value)	0.491** (0.000)	1		
เงินลงทุน ณ 31 มี.ค. 50	ค่า Pearson Correlation (ค่า p-value)	0.838** (0.000)	0.282** (0.000)	1	
ค่าสัมบูรณ์ของกำไร สะสมที่ต้องปรับปรุง	ค่า Pearson Correlation (ค่า p-value)	0.893** (0.000)	0.253** (0.000)	0.857** (0.000)	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (significant at the 0.01 level (1-tailed))

ตารางที่ 12 ค่า Pearson Correlation ของข้อมูลทางการเงินบางส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบ
ไม่ต้องปรับปรุงให้กำไรสะสมลดลง

ข้อมูลทางการเงินบางส่วนของกลุ่มตัวอย่าง		มูลค่า หลักทรัพย์ ตามราคาตลาด	สินทรัพย์รวม ณ 31 มี.ค. 50	เงินลงทุนฯ ณ 31 มี.ค. 50	จำนวน 90 บริษัท ค่าสัมบูรณ์ของ กำไรสะสมที่ ต้องปรับปรุง
มูลค่าหลักทรัพย์ ตามราคาตลาด	ค่า Pearson Correlation (ค่า p-value)	1			
สินทรัพย์รวม ณ 31 มี.ค. 50	ค่า Pearson Correlation (ค่า p-value)	0.819** (0.000)	1		
เงินลงทุนฯ ณ 31 มี.ค. 50	ค่า Pearson Correlation (ค่า p-value)	0.585** (0.000)	0.422 (0.000)	1	
ค่าสัมบูรณ์ของกำไร สะสมที่ต้องปรับปรุง	ค่า Pearson Correlation (ค่า p-value)	0.353** (0.000)	0.32 (0.000)	0.358** (0.000)	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (significant at the 0.01 level (1-tailed))

ราคาตลาดเป็นตัววัดขนาดของกิจการแทนการใช้ข้อมูล
สินทรัพย์รวม ณ 31 มีนาคม พ.ศ. 2550

ตารางที่ 10 ตารางที่ 11 และตารางที่ 12 แสดงถึง
ค่าความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของกิจการผู้ลงทุนและ
ขนาดของผลกระทบที่มีต่อกำไรสะสม สำหรับกลุ่ม
ตัวอย่างทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบเชิงลบ
และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบ ตามลำดับ
ตารางทั้ง 3 แสดงผลที่สอดคล้องกันกล่าวคือ ขนาดของ
กิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับขนาดของผลกระทบที่มี
ต่อกำไรสะสม ผลการศึกษาดังกล่าวยังทำให้สามารถ
ปฏิเสธสมมติฐานศูนย์ของ H_5 ได้ กล่าวคือกิจการที่มี
ขนาดใหญ่ขึ้นจะได้รับผลกระทบต่อกำไรสะสมที่มีขนาด
ใหญ่ขึ้นจากการเปลี่ยนวิธีบัญชี

เมื่อพิจารณาถึงค่าของความสัมพันธ์เชิงบวกเปรียบเทียบ
ระหว่างกลุ่มของกิจการ พบว่าค่าความสัมพันธ์ของ
กลุ่มที่ต้องปรับปรุงกำไรสะสมให้ลดลง จะสูงกว่า (ต่ำกว่า)
ค่าความสัมพันธ์ของกลุ่มที่ไม่ต้องปรับปรุงกำไรสะสมให้
ลดลง หากใช้มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (สินทรัพย์
รวม ณ 31 มีนาคม พ.ศ. 2550) วัดขนาดของกิจการ
ดังจะเห็นได้จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson
Correlation) สำหรับกลุ่มกิจการที่ต้องปรับปรุงกำไรสะสม
ให้ลดลงมีค่าเท่ากับ 0.893 และ 0.253 เมื่อใช้มูลค่า
หลักทรัพย์ตามราคาตลาดและสินทรัพย์รวม ณ 31
มีนาคม พ.ศ. 2550 วัดขนาดของกิจการ ตามลำดับ¹⁷
ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สำหรับกลุ่มกิจการที่ไม่ต้อง
ปรับปรุงกำไรสะสมให้ลดลงมีค่าเท่ากับ 0.353 และ

17 เมื่อใช้สินทรัพย์รวมก่อนปรับปรุง ณ 1 ม.ค. 50 และสินทรัพย์รวมหลังปรับปรุง ณ 1 ม.ค. 50 วัดขนาดของกิจการแทนการใช้
สินทรัพย์รวม ณ 31 มี.ค. 50 พบว่า ในกรณีกลุ่มกิจการที่ต้องปรับลดกำไรสะสม (ตารางที่ 11) ค่า Pearson Correlation ระหว่าง
สินทรัพย์รวมกับค่าสัมบูรณ์ของกำไรสะสมที่ต้องปรับปรุงเท่ากับ 0.276 และ 0.227 ตามลำดับ โดยที่ค่าสถิติทั้งสองมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ 0.01 (1 - tailed) ดังนั้น การใช้สินทรัพย์ทั้งสองประเภทวัดขนาดของกิจการแทนสินทรัพย์รวม ณ 31 มี.ค. 50 ให้
ข้อสรุปความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันและให้ค่าระดับความสัมพันธ์ที่ใกล้เคียงกัน

0.321 เมื่อใช้มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดและสินทรัพย์รวม ณ 31 มีนาคม พ.ศ. 2550 วัดขนาดของกิจการ ตามลำดับ¹⁸ นอกจากนั้นค่าความสัมพันธ์เชิงบวกที่พบจะมีค่ามากขึ้นหากใช้มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดเป็นตัววัดขนาดของกิจการแทนการใช้ข้อมูลสินทรัพย์รวม ณ 31 มีนาคม พ.ศ. 2550

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาทิศทางและขนาดของผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงวิธีการบันทึกบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อยและในบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการ จากวิธีส่วนได้เสียเป็นวิธีราคาทุนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จำนวนทั้งสิ้น 307 บริษัท และพบว่าในภาพรวมขนาดของผลกระทบที่มีต่อกำไรสะสมมีมูลค่าโดยเฉลี่ยเท่ากับ 1,215.6 ล้านบาท และพบว่าบริษัทที่ได้รับผลกระทบเชิงลบต่อกำไรสะสมมากที่สุดมีการปรับกำไรสะสมให้ลดลง 93,802.9 ล้านบาท ในขณะที่บริษัทที่ได้รับผลกระทบเชิงบวกต่อกำไรสะสมมากที่สุดมีการปรับกำไรสะสมให้เพิ่มขึ้น 1,697.4 ล้านบาท นอกจากนี้บริษัทที่มีขนาดใหญ่จะได้รับผลกระทบต่อกำไรสะสมมากกว่าบริษัทที่มีขนาดเล็ก และนอกจากผลกระทบที่มีต่อกำไรสะสมแล้วการเปลี่ยนวิธีการบัญชีทำให้บริษัทต้องปรับปรุงองค์ประกอบอื่นในส่วนของผู้ถือหุ้นให้ลดลงโดยเฉลี่ย 136.2 ล้านบาท และทำให้มูลค่าของส่วนของผู้ถือหุ้นรวมลดลง 1,203.6 ล้านบาท

สำหรับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบเชิงลบมีจำนวนทั้งสิ้น 217 บริษัท โดยพบว่าการเปลี่ยนวิธีการบัญชีจะส่งผลให้กำไรสะสมปรับลดลง โดยเฉลี่ย 1,662.6 ล้านบาท องค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้นลดลง 142.1 ล้าน

บาท ส่วนของผู้ถือหุ้นรวมลดลง 1,737.9 ล้านบาท และทำให้อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นจากเดิม 0.13 เท่า สำหรับกลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบจำนวน 90 บริษัทนั้น การเปลี่ยนวิธีการบัญชีจะส่งผลให้กำไรสะสมปรับเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 137.7 ล้านบาท แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบอื่นของส่วนของผู้ถือหุ้น อย่างไรก็ตาม ส่วนของผู้ถือหุ้นรวมปรับเพิ่มขึ้น 84.6 ล้านบาท แต่จำนวนที่ปรับเพิ่มขึ้นไม่ได้ทำให้อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาแล้วบริษัทส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในเชิงลบ อย่างไรก็ตามภายหลังจากการปรับลดกำไรสะสม กำไรสะสมของบริษัทยังคงมีค่าเป็นบวก กล่าวคือ โดยเฉลี่ยแล้วกำไรสะสมก่อนปรับปรุงมีมูลค่าเท่ากับ 3,724 ล้านบาท และภายหลังจากการปรับลด กำไรสะสมคงเหลือ 2,037.6 ล้านบาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในภาพรวม บริษัทมีความสามารถที่จะจ่ายเงินปันผลได้หลังจากเปลี่ยนวิธีการบัญชีแล้ว ทั้งนี้บริษัทที่มีกำไรสะสมยังคงปรับปรุงผลกระทบที่ยังคงมีค่าเป็นบวก มีจำนวน 244 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 79.5 ของบริษัททั้งสิ้น 307 บริษัท ในส่วนของผลกระทบที่มีต่อโครงสร้างทางการเงินนั้นพบว่า บริษัทที่ต้องปรับกำไรสะสมให้ลดลงหลังจากการเปลี่ยนวิธีการบัญชีมีความเสี่ยงของโครงสร้างทางการเงินมากขึ้น ในขณะที่ความเสี่ยงดังกล่าวของบริษัทที่ไม่ต้องปรับกำไรสะสมให้ลดลงหลังจากการเปลี่ยนวิธีการบัญชีไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ถึงแม้ผลการวิจัยข้างต้นจะชี้ให้เห็นว่า ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางการบัญชีทำให้กำไรสะสมที่รายงานอยู่ในงบเฉพาะกิจการของบริษัทจดทะเบียนโดย

18 เมื่อใช้สินทรัพย์รวมก่อนปรับปรุง ณ 1 ม.ค. 50 และสินทรัพย์รวมหลังปรับปรุง ณ 1 ม.ค. 50 วัดขนาดของกิจการแทนการใช้สินทรัพย์รวม ณ 31 มี.ค. 50 พบว่า ในกรณีกลุ่มกิจการที่ไม่ต้องปรับลดกำไรสะสม (ตารางที่ 12) ค่า Pearson Correlation ระหว่างสินทรัพย์ดังกล่าวกับค่าสัมบูรณ์ของกำไรสะสมที่ต้องปรับปรุงเท่ากับ 0.322 และ 0.323 ตามลำดับ โดยที่ค่าสถิติทั้งสองมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 (1 - tailed) ดังนั้น การใช้สินทรัพย์ทั้งสองประเภทวัดขนาดของกิจการแทนสินทรัพย์รวม ณ 31 มี.ค. 50 มีข้อสรุปถึงความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันและให้ค่าระดับความสัมพันธ์ที่ใกล้เคียงกัน

เฉลี่ยแล้วมีมูลค่าลดลง ซึ่งอาจจะกระทบต่อความสามารถในการจ่ายเงินปันผลของกิจการ แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลง “นโยบายการบัญชี” ซึ่งมิได้ส่งผลกระทบต่อปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินธุรกิจของบริษัทแต่อย่างใด

บรรณานุกรม

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. 2550. คำชี้แจงกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง แนวทางปฏิบัติทางบัญชีในการจ่ายเงินปันผล ตามพระราชบัญญัติมหาชน จำกัด พ.ศ. 2535 www.dbd.go.th

กัลยา วาณิชย์บัญชี. 2545. การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2550. การเตรียมตัวเปิดเผยข้อมูลกับมาตรฐานบัญชีใหม่: ประเด็นคำถามจากการสัมมนา. www.set.or.th. 12 เมษายน 2550

ผู้จัดการ. 2550. เกณฑ์บัญชีใหม่จุดปันผลชินคอร์ป. 8 กุมภาพันธ์ 2550

ผู้จัดการออนไลน์. 2550. เกณฑ์บัญชีใหม่กระทบ บจ. ไม่มาก จับตาโหดตั้งจากกำไรพลิกขาดทุน. www.manager.co.th. 26 มีนาคม 2550

พระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2535. www.dbd.go.th

วรศักดิ์ ทูมมานนท์. 2549. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงวิธีการบันทึกบัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อยและบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัทจดทะเบียนที่รวมอยู่ในการคำนวณดัชนีใน SET 100. Working Paper

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. 2549. ประกาศสภาวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 26/2549 เรื่อง มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 4 เรื่อง งบการเงินรวมและการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อย (แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 1) www.fap.or.th

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. 2549. ประกาศสภาวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 32/2549 เรื่อง คำอธิบายมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 44 เรื่อง งบการเงินรวม และการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อย (ย่อหน้า 27) และมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 45 เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทร่วม (ย่อหน้า 11) www.fap.or.th

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. 2549. ประกาศสภาวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 32/2549 เรื่อง มาตรฐานการบัญชี www.fap.or.th

สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. 2546. มาตรฐานการบัญชีของไทยฉบับรวมเล่ม (ปรับปรุง พ.ศ. 2546) เล่ม 1: มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 44 เรื่อง งบการเงินรวมและการบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทย่อย. บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.

สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. 2546. มาตรฐานการบัญชีของไทยฉบับรวมเล่ม (ปรับปรุง พ.ศ. 2546) เล่ม 1: มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 45 เรื่อง การบัญชีสำหรับเงินลงทุนในบริษัทร่วม. บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.

International Accounting Standards Board. 2007. International Financial Reporting Standards (IFRSs): IAS 27 Consolidated and Separated Financial Statement. IASCF Publications Department

Penman, Stephen H. 2003. Financial Statement Analysis and Security Valuation, 2nd Edition. McGraw-Hill. ISBN 007-123263-x

White, Gerald I., A.C. Sondhi, and D. Fried. 2002. The Analysis and Use of Financial Statements, 3rd Edition, John Wiley & Sons. ISBN 0-471-37594-2